

ΜΙΧΑΗΛ ΛΑΧΑΝΟΔΡΑΚΩΝ

ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ ΤΩΝ ΘΡΑΚΗΣΙΩΝ

ν τῇ παλαιᾷ συλλογῇ βυζαντιακῶν ἐκ μολύβδου σφραγίδων Παύλου Λάμπρου ὑπῆρχεν ἡ ἐνταῦθα εἰκονιζομένη¹, ἣτις ἐφ' ἐνὸς φέρει τὸ σύνηδες σταυροειδὲς μονογράφημα τὸ ἀναλυόμενον εἰς *Θεοτόκε βοήθει*, ἔχον ἐν ταῖς γωνίαις τῶν σκελῶν τὰς λέξεις *τῷ σῶ δούλω*, καὶ ἐφ' ἑτέρου τὴν ἐξῆς πεντάστιχον ἐπιγραφὴν:

† ΜΙΧ.
ΗΛΠΑΤ.
ΙΚΖ ΡΖ ΑΖ ΣΠ.
Σ C T P Ζ Τ.
ΘΡΑΚΖ

Ἡ σφραγὶς ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον ὑπὸ G. Schlumberger², ὅστις τὴν ὄπισθεν ἐπιγραφὴν ἀνέγνω. † *Μιχαὴλ*

¹ Ἡ εἰκὼν ἐγένετο ἐκ φωτογραφίας γυψίνου ἐκμαγείου τῆς σφραγίδος.

² Sigillographie de l'Empire Byzantin σελ. 730 μετ' εἰκόνας τῆς σφραγίδος γενομένης ἐκ σχεδιογραφήματος, ὅπερ ὅμως δὲν ἀποδίδει πιστῶς τὴν μορφήν αὐτῆς.

πατρικῶ, βασιλικῶ πρωτοσπαθαρίῳ καὶ στρατηγῶ τῆς Θράκης.

Ἐκ τῆς συλλογῆς Λάμπρου ἡ σφραγὶς περιῆλθεν εἰς τὴν Ἀρχαιολογικὴν Ἑταιρείαν καὶ βραδύτερον, ἐν ἔτει Ἀκαδημ. 1894 - 1895, εἰς τὸ Ἐθνικὸν Νομισματικὸν Μουσεῖον μετὰ τῶν ἄλλων τῆς Ἑταιρείας σφραγίδων. Ἀνεδημοσιεύθη δὲ παρ' ἡμῶν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν βυζαντιακῶν ἐκ μολύβδου σφραγίδων τοῦ Μουσείου¹. Τὴν ἐπιγραφὴν ὁμως τῆς ὕψισθεν ὄψεως ἡμεῖς ἀνέγνωμεν ὡς ἑξῆς:

† Μιχ[α]
 ἡλ παι[ρ]
 ικ(ιῶ) β(ασιλικῶ) πρωτοσπ[αθ](αρίῳ)
 καὶ στρατηγῶ τ[ῶν]
 Θρακ[ησ](ίων).

διότι ἐν τῷ τετάρτῳ στίχῳ τὰ δύο ἐφθαρμένα τελευταῖα γράμματα δὲν εἶναι Η καὶ C, ὡς υπέθεσεν ὁ Schlumberger, ἀλλὰ τὸ μὲν πρῶτον εἶναι Ω, ὡς δηλοῦται ἐκ τῆς διακρινομένης ἡμικυκλικῆς αὐτοῦ κάτω ἄκρας καὶ τῶν ἀμυδροῶς φαινομένων τριῶν αὐτοῦ κεραιῶν², τοῦ δὲ δευτέρου σώζεται ἀμυδροῶς ἡ πρώτη κάθετος κεραία καὶ ἡ ἐν μέσῳ κεκλιμένη, ἕξ οὗ δηλοῦται ὅτι τὸ γράμμα τοῦτο εἶνε Η. Ἐπομένως κατετάξαμεν τὴν σφραγίδα εἰς τὸ θέμα Θρακησίων καὶ ὄχι Θράκης, εἰς ὃ τάσσει αὐτὴν ὁ Schlumberger.

Ἐκ τῆς ὀρθῆς ὁμως ἀναγνώσεως τῆς ἐπιγραφῆς προκύπτει σημαντικὸν κέρδος ἀπὸ ἱστορικῆς ἀπόψεως, διότι ἡ σφραγὶς δύναται οὕτω ν' ἀποδοθῆ εἰς πρόσωπον μέγα

¹ Βυζαντιακὰ μολυβδόβουλλα. Λισθν. Ἐφ. τῆς Νομ. Ἀρχαιολ. τόμ. 5ος σελ. 209 ἀριθ 125 καὶ τῆς εἰς ἴδιον τόμον ἐκδόσεως σελ. 37.

² Ἐν τῷ ἀνωτέρῳ τξικογραφῆματι τῆς σφραγίδος δὲν διακρίνονται αἱ κεραῖαι, ἐν τῷ πρωτοτύπῳ ὁμως αὐτῆς καὶ τῶ γυφίνῳ ἐκμαγεῖῳ διακρίνονται, εἰ καὶ λίαν ἀμυδροῶς. Ἐν τῇ παρὰ Schlumberger εἰκόνι τὸ γράμμα τοῦτο ἐδηλώθη ὡς Η σαφῆς, χωρὶς νὰ δικαιολογῆται τοῦτο ἐκ τοῦ πρωτοτύπου τῆς σφραγίδος, ὃ δὲ περιβάλλον τὴν ἐπιγραφὴν κύκλος, ἐν ᾧ εἶναι σαφέστατα στέφανος ἐσχηματοποιημένος (stylisée), ἐσχεδιάσθη ὡς κύκλος ἀραιῶν σφαιριδίων.

φέρων ὄνομα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, εἰς μίαν τῶν κρισιμωτέρων αὐτῆς περιόδων. Πρὸς ἀπόδειξιν δὲ τούτου θὰ προσπαθήσωμεν νὰ χρονολογήσωμεν τὴν σφραγίδα, ἐξ οὗ θὰ προκύψῃ ὅτι αὕτη συμπίπτει πρὸς τοὺς χρόνους, καθ' οὓς ἤκμασε τὸ ἐν λόγῳ ἐπιφανὲς πρόσωπον.

Ἡ ἀνωτέρω σφραγὶς ἀνήκει εἰς μίαν τῶν μεγαλειτέρων κατηγοριῶν βυζαντιακῶν ἐκ μολύβδου σφραγίδων, ἧς κοινὸν γνώρισμα εἶναι τὸ ἐπὶ τῆς ἐμπροσθίας ὄψεως σταυροειδὲς μονογράφημα, τὸ ἀναλυόμενον εἰς *Θεοτόκε βοήθει καὶ ἔχον ἐν ταῖς γωνίαις τῶν σκελῶν τὰς λέξεις τῷ σῶ δούλω*. Ἡ κατηγορία αὕτη ἐτάχθη ἤδη χρονολογικῶς γενικώτερον εἰς τὰς Η' καὶ Θ' ἑκατονταετηρίδας ὑπὸ τῶν ἀσχοληθέντων εἰς τὴν χρονολόγησιν τῶν σφραγίδων ¹ καὶ ἡ γνώμη αὕτη ἐγένετο παρὰ πάντων ἀποδεκτὴ, διότι στηρίζεται ἐπὶ ἀσφαλῶν δεδομένων.

Ἄλλ' εἶναι προφανὲς ὅτι εἰς τὸ μέγα τοῦτο χρονικὸν διάστημα, διακοσίων ὅλων ἐτῶν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ζητήσωμεν νὰ ταυτίσωμεν τοὺς κτήτορας τῶν σφραγίδων πρὸς ὁμώνυμα πρόσωπα, γνωστὰ ἐξ ἄλλων πηγῶν. Διὰ τοῦτο, ὡς καὶ ἐν προγενεστέρα πραγματεῖᾳ δημοσιευθεῖσῃ ἐν τῷ Ἑμμερολογίῳ τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ², προσεπαθήσαμεν ν' ἀποδείξωμεν, ἡ μεγάλη αὕτη κατηγορία τῶν σφραγίδων εἶναι δυνατὸν νὰ ὑποδιαιρεθῇ εἰς δύο μικρότερα τμήματα. Διότι, ὡς συμβαίνει ἐν γένει εἰς τὰ μνημεῖα τῆς τέχνης, παρατηρεῖται εἰς τὰς ἐν λόγῳ σφραγίδας βαθμιαία ἐξέλιξις τῆς τεχνοτροπίας αὐτῶν, οὕτως ὥστε ὁ ἐξωκειωμένος εἰς τὴν βυζαντιακὴν σφραγιδο-λογίαν δύναται νὰ διακρίνῃ τὰς παλαιότερας σφραγίδας, τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος ἀπὸ τὰς νεωτέρας τῆς Θ'. Ἐν τῶν κυριωτέρων γνωρισμάτων εἶναι ἡ προϊοῦσα μεταβολὴ τοῦ ἑνὸς τῶν γραμμάτων τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν, ἅτινα, ἐνῶς εἰς τὰ παλαιότερα ὑποδείγματα εἶναι ἀδροτέρας καὶ τραχυ-

¹ Mordtmann, Περὶ μολυβδοβούλλων, Φιλολ. Σύλλογ. Κωνσταντινουπόλεως τόμ. Ζ' σελ. 57-81. — G. Schlumberger, Sigillographie de l'Empire Byzantin σελ. 80 κ. ἔξ.

² Ἡ σφραγὶς τοῦ ναυάρχου Νικήτα Ὁροῦφα. Ἑμμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος ἔτους 1925. σελ. 487. κ. ἔξ.

τέρας ἐργασίας, προϊόντος τοῦ χρόνου καθίστανται ὁμαλώτερα καὶ κανονικώτερα. Τὸ σημαντικώτερον ὅμως γνώρισμα, τὸ διακρίνον τὰς σφραγίδας, εἶναι ὁ περιβάλλων τὰς ἐπιγραφὰς αὐτῶν κύκλος, ὅστις, ἐνῶ εἰς τὰς παλαιότερας ἀποτελεῖται ἐξ εἶδους στεφάνου, ἰδιαζούσης τεχνοτροπίας (*stylisée*), βραδύτερον ἐξελλίσσεται εἰς κύκλον συγκεκολλημένων σφαιριδίων καὶ εἰς τὰ νεώτερα ὑποδείγματα εἰς κύκλον ἀραιότερων σφαιριδίων ἢ καὶ γραμμικόν. Τοῦτο ἐπιτρέπει νὰ τάξωμεν τὰς σφραγίδας εἰς δύο διακεκριμένα ἀνθρωπίσματα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον, ἐν ᾧ ἐμφανίζεται ὁ ἐσχηματοποιημένος (*stylisée*) στέφανος, ἀνάγεται χρονικῶς εἰς τὴν Η' ἑκατονταετηρίδα, τὸ δὲ δεύτερον, ἐν ᾧ ἐμφανίζεται ὁ κύκλος τῶν σφαιριδίων, συγκεκολλημένων ἢ μὴ, εἰς τὴν Θ'. Τῆς τελευταίας ταύτης ἑκατονταετηρίδος ἔχομεν ἀσφαλῶς κεχρονολογημένην σφραγίδα, τῶν μέσων περίπου αὐτῆς, ἀνήκουσαν εἰς τὸν ναύαρχον Νικήταν Ὠροῦφαν, ὡς δρουγγάριον τοῦ Αἰγαίου Πελάγους, περὶ ἧς ἐπραγματεύθημεν διὰ μακρῶν εἰς τὸ Ἡμερολόγιον τῆς Μεγάλης Ἑλλάδος τοῦ ἔτους 1925.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω σφραγίδα τοῦ στρατηγοῦ Θρακησίου Μιχαὴλ ἀνευρίσκομεν πάντα τὰ γνωρίσματα, ἅτινα διακρίνουσι τὰς σφραγίδας τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος, τὴν τεχνοτροπίαν ἐν γένει, τὸν ῥυθμὸν τῶν γραμμιάτων καὶ τὸν ἐσχηματοποιημένον στέφανον τὸν περιβάλλοντα τὴν ὀπισθεν ἐπιγραφὴν. Πρὸς τούτοις εἶναι δυνατὸν νὰ χρονολογήσωμεν ἔτι ἀκριβέστερον αὐτὴν συγκρίνοντες πρὸς ἑτέραν περισωθεῖσαν σφραγίδα τῆς αὐτῆς κατηγορίας ἀσφαλοῦς χρονολογίας, ἀνήκουσαν δ' εἰς τὰ πρῶτα ἔτη τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος¹. Ἡ σφραγὶς αὕτη εἶναι τοῦ ἐκ τοῦ Θεοφάνους γνωστοῦ πατρικίου τοῦ Ὀψικίου Βασβακουρίου, ὅστις ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτάτων συνεργατῶν Ἰουστινιανοῦ Β' τοῦ Ρινοτιμήτου καὶ ἐφρονεῦθη ἐν ἔτει 710 συγχρόνως μετὰ τοῦ βασιλέως, μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Φιλιππικοῦ Βαρδάνου².

Συγκρινομένη ἡ σφραγὶς αὕτη πρὸς τὴν ἀνωτέρω σφρα-

¹ Schlumberger, *Sigillographie de l'Empire Byzantin* σελ 294.

² Θεοφάν. ἔκδ. de Boor I. 380.

γίδα τοῦ στρατηγοῦ τῶν Θρακησίων Μιχαήλ, φαίνεται ἀδι-
στάκτως ἀρχαιότερα. Πλὴν τῆς τεχνοτροπίας ἐν γένει, ἥτις
εἶναι καταφανῶς τραχυτέρα καὶ ὁ ρυθμὸς τῶν γραμμάτων
εἶναι ἀρχαιότερος. Οὕτω λοιπὸν περιορίζεται τὸ χρονικὸν
διάστημα εἰς ὃ δυνάμεθα νὰ τάξωμεν τὴν σφραγίδα τοῦ
στρατηγοῦ Θρακησίων Μιχαήλ. Ἄλλ' ἀκριβῶς κατὰ τὸ δεύ-
τερον ἡμῖσιν τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος ἀνευρίσκομεν ἐν ταῖς
πηγαῖς στρατηγὸν Θρακησίων φέροντα τὸ ὄνομα Μιχαήλ.
Εἶναι οὗτος ὁ περιώνυμος στρατηγὸς Μιχαήλ Λαχανοδρά-
κων, ὅστις ὑπῆρξεν ἐκ τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν Κων-
σταντίνου τοῦ Ε' εἰς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως.
Ἡ σφραγὶς δύναται νὰ ποδοθῇ εἰς αὐτόν, τοσοῦτω δὲ ἀσφα-
λέστερον, καθ' ὅσον κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οὐδένα ἄλλον
ἀνευρίσκομεν ἐν ταῖς πηγαῖς στρατηγὸν Θρακησίων φέροντα
τὸ ὄνομα Μιχαήλ¹.

*
* *

Γνωστὸν εἶναι ὅτι ἡ ἀνάρρησις εἰς τὸν θρόνον Λέοντος
Γ' τοῦ Ἰσαύρου (717-741) ἀποτελεῖ διὰ τὴν μεσαιωνικὴν
ἱστορίαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ σταθμὸν σπουδαιότατον. Ἡ ὑπέ-
ροχος στρατηγικὴ ἰδιοφυΐα τοῦ Λέοντος κατὰ τὴν δευτέραν
ὑπὸ τῶν Ἀράβων πολιορκίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως
συνετέλεσεν ὥστε αὕτη νὰ καταλήξῃ εἰς ἀληθῆ πανωλεθρίαν,
δικαίως δ' ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ἀνατολῆς ἐχαρακτηρίσθη ὑπὸ
τῆς ἱστορίας ὡς σωτὴρ τοῦ χριστιανισμοῦ.

¹ Πλὴν τῶν ἄλλων πηγῶν στρατηγοὶ Θρακησίων εἶναι καὶ ἐκ
μολυβδίων σφραγίδων γνωστοὶ οἱ ἑξῆς: Κωνσταντῖνος, Νικηφόρος,
Νικήτας, Νικόλαος, Πέτρος, Χριστόφορος καὶ εἰς ἕτερος οὗ τὸ
ὄνομα εἶναι ἀσαφές: (Κρα...). Ἴδε Schlumberger, *Sigillogra-
phie* σ. 252 κ. ἐξ. *Revue Numism.* 1905 σ. 324. — Κωνσταντοπού-
λου, *Βυζαντιὰ μολυβδόβουλλα*. Διεθ. Ἐφημ. Νομισμ. Ἀρχαιολ.
τομ. 5 (1922) σ. 209 κ. ἐξ. — Παντσέγκο, *Κατάλογος μολυβδοβούλ-
λων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ρωσ. Ἀρχαιολ. Ἰνστιτούτου* (ρωσι-
στὶ) σ. 66—Regling, *Byzantinische Bleisiegel. Mémoires du Cong-
rès International de Numismatique et d'Art de la médaille* (Bru-
xelles 1910) II, σ. 43. Πρὸς τοῦτοις περιεσώθησαν καὶ σφραγίδες
στρατηγῶν Θρακησίων, ὧν τὰ ὀνόματα εἶναι ἐφθαρμένα. Ἴδε Κων-
σταντόπουλον αὐτόθι.

Διὰ τοῦ μεγάλου ἐκείνου καὶ κοσμοϊστορικοῦ γεγονότος ὁ Λέων ἐνεκαινίασε τὸ μακρὸν αὐτοῦ καὶ ἔνδοξον στάδιον, γενόμενος εἰσηγητὴς καὶ δημιουργὸς κοινωνικῆς καὶ θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως, ἣτις, ἂν κατωρθοῦτο νὰ ἀχθῆ εἰς αἴσιον πέρας, θὰ ἐξουδετέρου τὸν ἐκ τοῦ Ἰσλάμ κίνδυνον, ὅστις κατέληξεν εἰς τὸν ὄλεθρον τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἐκεῖνο δ' ὅπερ κυρίως ἐνδιαφέρει ἡμᾶς ἐνταῦθα εἶναι ἡ ὑπὸ τοῦ Λέοντος ἐπιτευχθεῖσα στρατιωτικὴ ὀργάνωσις τοῦ κράτους, ἣτις κατέστησε δυνατὴν τὴν ἄμυναν κατὰ τῶν πανταχόθεν κυκλούντων αὐτὸ πολεμίων.

Τὸ σύστημα τῆς εἰς στρατιωτικὰς περιφερείας διαιρέσεως τῆς αὐτοκρατορίας, ὅπερ ἤδη τὸ πρῶτον ἐμφανίζεται ἐπὶ Ἡρακλείου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, ἐπὶ Λέοντος τοῦ Γ' ἔλαβε τὴν τελειωτικὴν αὐτοῦ μορφήν. Τὰ **Θέματα**, ὡς ἐκλήθησαν αἱ στρατιωτικαὶ αὐταὶ περιφέρειαι, ἐν αἷς ὁ διοικῶν αὐτὰς στρατηγὸς συνεκέντρον εἰς χεῖρας αὐτοῦ καὶ τὴν πολιτικὴν ἐξουσίαν, ὑπὸ τοῦ Λέοντος ὀργανώθησαν κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε, ἐὰν κατόπιν ἐπὶ μικροτάτην σειρὰν ἐτῶν κατώρθωσεν ἡ Μικρὰ Ἀσία νὰ ἀντίσχη εἰς τὸν χεῖμαρρον τῶν Ἀράβων, κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν ὀργάνωσιν ἐκείνην ὄφειλετο τοῦτο.¹

Ἐν γένει δ' ἐπεμελήθη ὁ Λέων τὰ ἀφορῶντα εἰς τὴν στρατιωτικὴν ὀργάνωσιν τοῦ κράτους μετ' ἐξαιρετικῆς προσοχῆς καὶ δραστηριότητος, ἀναγνωρίσας ὅτι διὰ τῆς δημιουργίας στρατοῦ ἰσχυροῦ θὰ ἠδύνατο, πρὸς τοῖς ἄλλοις, νὰ ἐπιβάλλῃ καὶ τὴν κοινωνικὴν καὶ θρησκευτικὴν μεταρρύθμισιν, ἣτις προσέκρουεν εἰς ἐρριζωμένας ἕξεις καὶ προλήψεις καὶ ποικίλα συμφέροντα. Ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Λέοντος ἐμφανίζεται ἐν πάσῃ αὐτῆς τῇ δυνάμει καὶ τῇ δράσει ἡ ἔνδοξος στρατιωτικὴ

¹ Κατὰ τὴν Ζ' ἑκατονταετηρίδα εἶναι γνωστὰ τὰ ἐξῆς μικρασιατικὰ θέματα: 1) Ὀφικίου (Βιθυνίας), 2) Ἀνατολικῶν (Ἀρμενίας πρώτης καὶ Πόντου), 3) Ἀρμενιακῶν (Καππαδοκίας πρώτης καὶ δευτέρας, Ἀρμενίας τρίτης), 4) Θρακησίων (τῆς ἀρχαίας ἐπαρχίας Ἀσίας), 5) Κιβυρραιωτῶν (Παμφυλίας καὶ Πισιδίας). Ἐπὶ Λέοντος τοῦ Γ' τὰ ἀσιατικὰ θέματα ἠϋξήθησαν εἰς ἑπτὰ (νέα θέματα, Βογγελλαρίων καὶ Κολωνσίας.)

ἀριστοκρατία, ἣτις μέχρι τῶν χρόνων τῶν Κομνηνῶν δὲν ἔπαινε ν' ἀποτελῆ ἐν τῶν κυριωτάτων ἔρεισμάτων τοῦ κράτους.

Τὸ ἔργον τοῦ Λέοντος ἀνέδειξεν ἔτι μᾶλλον, καθ' ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ στρατιωτικὰ πράγματα, ὁ ἀντάξιος υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος ὁ Ε' (741 - 775), ὅστις κατώρθωσε νὰ δημιουργήσῃ πλειάδα ὄλην ἐπιφανῶν στρατιωτικῶν ἀνδρῶν, δι' ὧν κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ βασιλείαν ἠδυνήθη νὰ περιφρουρήσῃ τὴν ἀκεραιότητα καὶ τὴν τιμὴν τῆς αὐτοκρατορίας. Μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν τούτων ἀνδρῶν ὑπερέχει ὁ περιώνυμος Μιχαὴλ Λαχανοδράκων, ὁ τοσαῦτα σιήσας κατὰ τῶν Ἀράβων τρόπαια.

Τὸν Μιχαὴλ Λαχανοδράκοντα εἶχεν ἀναδείξῃ Κωνσταντῖνος ὁ Ε' στρατηγὸν τοῦ θέματος τῶν Θρακησίων, ἐνὸς τῶν σπουδαιοτέρων ἀσιατικῶν θεμάτων, ὅπερ περιελάμβανε τὴν Λυδίαν, τὴν μικρὰν λέγομένην Φρυγίαν, τὴν Ἰωνίαν καὶ μέρος τῆς Καρίας¹. Ὡς στρατηγὸς δὲ τοῦ θέματος τούτου μνημονεύεται ὑπὸ τῶν χρονογράφων ἐν ἔτει 767, καθ' ἣν ἐποχὴν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος ἔβηκεν εἰς ἐφαρμογὴν τὴν κατάργησιν τῶν ἀπειραρίθμων μοναστηρίων, ἅτινα εἶχον ἀποβῆ ἑπιπραγματικὴ πληγὴ τοῦ κράτους. Ὁ Θεοφάνης, ὅστις ἀποτελεῖ τὴν κυριωτάτην πηγὴν διὰ τὴν ἱστορίαν τῶν χρόνων τούτων, διακείμενος λίαν δυσμενῶς πρὸς πάντας τοὺς κορυφαίους ἀντιπροσώπους τῆς Μεταρρυθμίσεως, περιγράφει διὰ τῶν μελανωτέρων χρωμάτων τὴν ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τοῦ βασιλέως ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Λαχανοδράκοντος, ἐν τῷ θέματι τῶν Θρακησίων, διὰ τὴν διάλυσιν τῶν μοναστηρίων.² Ἡ μαρτυρία ὁμῶς αὐτοῦ ἔνεκα τῆς προκαταλήψεως καὶ τοῦ ἀσπόνδου μίσους, ὅπερ ἔτρεφε

¹ Βραδύτερον ὅτε ἠδύθησαν τὰ μικρασιατικὰ θέματα, ἡ Ἰωνία ἀποσπασθεῖσα τοῦ θέματος Θρακησίων προσεκολλήθη εἰς τὸ θέμα Σάμου, ὅπερ μνημονεύεται τὸ πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς Γ' ἑκατονταετηρίδος εἰς τὸ *περὶ Θεμάτων* ἔργον Κωνσταντῖνου τοῦ Πορφυρογεννήτου.

² Θεοφάν. ἔκδ. de Boor I. 445, 446.

κατὰ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν συνεργατῶν αὐτοῦ, εἶναι ἤχι-
στα ἀξιόπιστος.

Περὶ τῆς προτέρας στρατιωτικῆς δράσεως τοῦ Μιχαήλ Λαχανοδράκοντος οὐδὲν γνωρίζομεν, ἀλλὰ τὸ γεγονός μόνον ὅτι Κωνσταντῖνος ὁ Ε΄ ἀνέβηκεν εἰς αὐτὸν τὴν διοίκησιν ἑνὸς τῶν σπουδαιοτέρων μικρασιατικῶν θεμάτων, μαρτυρεῖ ὅτι εἶχεν ἤδη παράσχη οὗτος δείγματα στρατιωτικῆς καὶ διοικητικῆς ἱκανότητος, ὥστε νὰ καταστῆ ἄξιος νὰ κυβερνήσῃ τὸ θέμα τῶν Θρακησιῶν, ὅπερ μετὰ τῶν δύο ἄλλων θεμάτων Ἀνατολικῶν καὶ Ἀρμενιακῶν, ἀπετέλουν τὴν βᾶσιν ἐφ' ἧς ἐστηρίζετο ἡ ὅλη ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀμυντικὴ καὶ ἐπιθετικὴ δύναμις τῆς αὐτοκρατορίας.

Ἡ στρατιωτικὴ δρᾶσις τοῦ Λαχανοδράκοντος ἀναφαίνεται μετὰ τὸν ἐν ἔτει 775 θάνατον Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄, ἐπὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ καὶ διαδόχου Λέοντος τοῦ Δ΄ (775-780). Τὸ πρῶτον δὲ μέγα στρατιωτικὸν γεγονός εἰς ὃ ἐπρωτοστάτησεν ὁ Λαχανοδράκων, εἶναι ἡ κατὰ τῆς Συρίας ἐκστρατεία ἐν ἔτει 778. Τῆς ἐκστρατείας ἐκείνης μετέσχον τὰ στρατιωτικὰ σώματα τῶν πλειόνων μικρασιατικῶν θεμάτων, συμποσούμενα εἰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀνδρῶν, ὑπὸ τὴν ὑπερτάτην ἀρχηγίαν τοῦ Λαχανοδράκοντος¹. Σκοπὸς τῆς ἐκστρατείας ταύτης ἦτο νὰ τεθῆ τέρμα εἰς τὰς συχνὰς τῶν Ἀράβων ἐπιδρομὰς εἰς τὰς παρὰ τὰ μεθόρια χώρας, αἵτινες, εἰ καὶ δὲν ἦσαν ἐπικίνδυνοι, ἀλλ' ὅμως ἀπέβαινον λίαν ἐπιζήμιοι ἐκ τῶν λεηλασιῶν εἰς ἃς προέβαινον οἱ ἐπιδρομεῖς.

Ὁ Λαχανοδράκων ὑπερβὰς τὰ σύνορα εἰσέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν καὶ προέβη εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Γερμανικείας, παλαιᾶς κοιτίδος τοῦ βασιλεύοντος οἴκου τῶν Ἰσαύρων. Καὶ τὴν μὲν πόλιν δὲν ἠδυνήθη νὰ καταλάβῃ, ἐνίκησεν ὅμως παρ' αὐτὴν κατὰ κράτος τοὺς Ἀραβας, οἵτινες ἐζήτησαν νὰ λύσουν τὴν πολιορκίαν τῆς Γερμανικείας. Ἐκεῖθεν ὁρμώμενος προέβη εἰς τὴν λεηλασίαν τῆς βορείου Συρίας, ἀποκομίσας μέγιστον ἀριθμὸν αἰχμαλώτων καὶ πλουσιώτατα λάφυρα. Τὰ ἐπινίκια ἐπανηγυρίσθησαν λαμπρῶς ἐν Κωνσταντινου-

¹ Θεοφάν. ἐκδ. de Boor I, 451.

πόλει, ἔνθα ὁ βασιλεὺς Λέων ὁ Δ' ἀμείβων τὸν Λαχανοδράκοντα ἐπέτρεψε νὰ ἐπιτελέσῃ θρίαμβον, κατὰ τὰ ἐπικρατοῦντα, μετὰ τῶν νικηφόρων αὐτοῦ ταγμάτων.¹

Ἡ εἰς Συρίαν ἐκστρατεία ἀντὶ νὰ καταπαύσῃ, κατέστησε σφοδρότερον τὸν πρὸς τοὺς Ἀραβας ἀγῶνα, διότι ὁ καλίφης Μαχαδῆς ἠθέλησε νὰ ἐκδικήσῃ τὴν λεηλασίαν ἣν ὑπέστη ἡ Συρία καὶ τὴν ἦτταν τοῦ ἰδίου στρατοῦ. Πρὸς τοῦτο δὲ τὸ ἐπόμενον ἔτος καταρτίσας στρατὸν πολυάριθμον ἐξέπεμψε κατὰ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, προελάσαντα μέχρι Δορυλαίου, τὸ ὁποῖον καὶ ἐπολιόρησεν. Ὁ Λαχανοδράκων, εἴτε διότι δὲν διέθετε δυνάμεις ἐπαρκεῖς ὅπως ἀντιμετρηθῆ εἰς μάχην ἐκ παρατάξεως, εἴτε διότι ἤθελε νὰ ἀποφύγῃ τὰς βαρεῖας ἀπωλείας, ἃς θὰ συνεπτήγετο ἀγὼν ἐκ τοῦ συστάδην, μετεχειρίσθη ἄλλο μέσον ὅπως ἐξώσῃ τοὺς πολεμίους ἐκ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας². Κατέλαβε πάσας τὰς ἐπικαίρους θέσεις καὶ τὰς διόδους, δι' ὧν ἤλπιζον οἱ Ἀραβες νὰ λάβωσι ζωοτροφίας, καὶ ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ λύσωσι μετὰ δεκαεπτὰ ἡμέρας, τὴν πολιορκίαν τοῦ Δορυλαίου καὶ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Συρίαν ἐν οἰκτρᾷ καταστάσει, ἐκ τῶν ταλαιπωριᾶν τῆς πείνης καὶ τῶν ἐνεδρῶν, ἃς παρεσκεύασεν ὁ Λαχανοδράκων εἰς τὰς κλεισωρεῖας, ἃς διήρχοντο οἱ ὑποχωροῦντες³.

Ἄλλ' ὁ καλίφης Μαχαδῆς δὲν ἀπῆλπισεν ἐκ τῆς ἀποτυχίας ἐκείνης καὶ τὸ ἐπόμενον ἔτος παρεσκεύασε δύο μεγάλα στρατιωτικὰ σώματα, ὧν τὸ μὲν ἔταξεν ὑπὸ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀαρούν, τὸ δὲ ἕτερον ὑπὸ ἄλλον αὐτοῦ υἱόν, τὸν Ὄθμάν. Τὸ πρῶτον ἐκ τῶν σωμάτων τούτων εἰσέβαλεν εἰς τὸν Πόντον, ὅπου ἐχρονοτρίβησεν ἐπὶ μακρὸν εἰς τὴν πολιορκίαν ἐνὸς

¹ Θεοφάν. αὐτόθι. πρβλ. Παπαρρηγοπούλου Ἱστορ. Ἑλλην. Ἔθνους τόμ. Γ. σελ. 537. ἐκδ. α'.

² Ὁ Θεοφάνης (ἐν. ἀν.) ἀποδίδει τὴν ἀλλαγὴν ταύτην τακτικῆς εἰς διαταγὴν τοῦ βασιλέως, τοῦτο ὅμως φαίνεται ἀπίθανον, διότι Λέων ὁ Δ' δὲν διεκρίνετο ἐπὶ στρατηγικῇ ἱκανότητι, οὐδὲ ἠδύνατο ἐκ Κωνσταντινουπόλεως νὰ διευθύνῃ τὰς κινήσεις τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ στρατιωτικῶν δυνάμεων.

³ Παπαρρηγοπούλου Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους τόμ. Γ. σελ. 537 ἐκδ. α'.

τῶν φρουρίων τῆς χώρας. Καὶ κατώρθωσε μὲν νὰ καταλάβῃ ἐν τέλει αὐτὸ διὰ συνθήκης, ἀλλ' ἡ δύναμις καὶ ἡ μαχιμότης τοῦ στρατοῦ τοῦ Ἀραοῦν ἐξεσθένησεν ἐκ τῶν ἀπωλειῶν καὶ τῶν κακουχιῶν, ὥστε ἀπέμεινεν ὅλως ἄκαρπος ἡ κατοχὴ τοῦ φρουρίου ἐκείνου. Τὸν δὲ Ὀθμὰν ἄγοντα τὸ δεύτερον σῶμα, συμποσούμενον εἰς πεντήκοντα περίπου χιλιάδας ἀνδρῶν, προσέβαλεν ὁ στρατηγὸς Μιχαὴλ Λαχανοδράκων μεμονωμένον καὶ ἐνίκησε κατὰ κράτος εἰς μάχην, καθ' ἣν ἔπεσε καὶ αὐτὸς ὁ υἱὸς τοῦ καλίου¹.

Δυστυχῶς τὰ λαμπρὰ τοῦτα πολεμικὰ κατορθώματα ἐξουδετέρουν ἢ ἐν τῷ κράτει ἐμφιλοχωροῦσα διαιρέσεις καὶ αἱ προσπάθειαι τῆς ἀντιδρώσης κατὰ τῆς Μεταρρυθμίσεως μερίδος. Ἡ μερὶς αὕτη ἀπετελεῖτο κυρίως ἐκ τῶν μοναχῶν, τῶν γυναικῶν καὶ τῶν κατωτέρων τάξεων τοῦ ἀπαιδευτοῦ καὶ δεισιδαίμονος λαοῦ, προϊστάντο δ' αὐτῆς ἡ φίλαρχος καὶ αὐταρχικὴ βασίλισσα Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία καὶ ὁ ὑπ' αὐτῆς εὐνοούμενος εὐνοῦχος Σταυράκιος, ἄνθρωπος ἄνευ οὐδεμιᾶς ἠθικῆς ἀρχῆς, μὴ δισταζὼν πρὸ οὐδενὸς ἐγκλήματος πρὸς ἐπιτυχίαν τῶν σκοπῶν αὐτοῦ.

Τὰ σχέδια τῆς μερίδος τῶν ἀντιμεταρρυθμιστῶν ὑπεβοήθησεν ὁ πρόωρος θάνατος Λέοντος τοῦ Δ', τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 780. Διὰ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως ἡ ἀρχὴ περιῆλθεν εἰς τὴν Εἰρήνην, ὡς ἐπίτροπον τοῦ ἀηλικίου Κωνσταντίνου τοῦ Σ' (780 - 797), ἔκτοτε δ' ἄρχεται συστηματικώτερον ἡ προσπάθεια πρὸς ἀνατροπὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἡ προσπάθεια ἦν παρέσχεν ἡ Εἰρήνη πρὸς τοὺς ὑπερμάχους τῆς εἰκονολατρείας καὶ ἡ φανερὰ ἔχθρα ἦν ἔδειξε πρὸς πάντας τοὺς παλαιοὺς συναγωνιστὰς Κωνσταντίνου τοῦ Ε', κατέχοντας εἰσέτι τὰ ἀνώτατα ἐν τῷ κράτει πολιτικὰ καὶ στρατιωτικὰ ἀξιώματα, συνετέλεσαν εἰς τὴν βαθμιαίαν ἐξάρθρωσιν τοῦ ἀκμαίου ἐκείνου κρατικοῦ ὀργανισμοῦ, οὗ τὰς βάσεις ἔθηκεν ἡ μεγάλη διάνοια Λέοντος τοῦ Γ'. Ἰδίως δ' ἐν τῷ στρατῷ κατεδείχθη ἡ τοιαύτη ὀλεθρία ἐπίδρασις τῆς Εἰρή-

¹ Θεοφάν. ἔκδ. de Boor. I, 453. Πρβ. Παπαρηγοπούλου Ἱστορ. Ἑλλ. Ἔθνους τόμ. Γ' σελ. 537. ἔκδ. α'.

νης, διότι αὕτη προέβη εἰς τὴν ἀντικατάστασιν τῶν κατεχόντων τὰ ἀνώτατα στρατιωτικὰ ἀξιώματα δι' ἄλλων ἀνηκόντων εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς εὐνοουμένην μερίδα, οὔτινες, οὐδεμίαν ἔχοντες στρατιωτικὴν ἱκανότητα καὶ πείραν, ἐγένοντο ἀφορμὴ ν' ἀποβάλλῃ ὁ ἄριστα ὠργανωμένος ἐκεῖνος στρατὸς τὴν προτέραν μαχιμότητα, διότι δὲν εἶχε πλέον πεποίθησιν εἰς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτοῦ.

Μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν ἀνδρῶν, ὧν ἐπεδιώχθη ἡ ἔξουδετέρωσις, ἦτο καὶ ὁ περιφανὴς Μιχαὴλ Λαχανοδράκων. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἡ Εἰρήνη γνωρίζουσα τὴν δημοτικότητα ἣν εἶχεν οὗτος οὐ μόνον ἐν τῷ στρατῷ, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰς ἄλλας ἀνωτέρας τάξεις, δὲν ἐτόλμησε νὰ παραγκωνίσῃ αὐτὸν ἐντελῶς, περιορίσασα εἰς τὸ παλαιὸν αὐτοῦ ἀξίωμα τοῦ στρατηγοῦ τῶν Θρακησίων, τὴν ἀνωτάτην ὅμως ἀρχηγίαν τοῦ στρατοῦ τῆς Μικρᾶς Ἀσίας ἀνέθηκεν εἰς τὸν εὐνοούμενον αὐτῆς εὐνοῦχον Σταυράκιον, προχειρισθέντα τότε λογαθέτην τοῦ δρόμου, ἀλλὰ μὴ δυνάμενον οὐδὲ πόρρωθεν νὰ συγκριθῇ πρὸς τὸν Λαχανοδράκοντα καὶ περιφρονούμενον ὑπὸ τῶν ἀρειμανίων καὶ ἀγερῶχων παλαιστράτων Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄.

Τὰ ἀποτελέσματα τῆς τοιαύτης ὀλεθρίας ἐπικρατήσεως τῶν ἀντιμεταρρυθμιστῶν δὲν ἐβράδυναν ν' ἀναφανῶσιν. Οἱ Ἄραβες βλέποντες τὴν παράλυσιν εἰς ἣν ἐφέρετο ὁ στρατὸς τῶν ἀσιατικῶν θεμάτων καὶ ἐπωφελούμενοι ἐκ τῆς χαλαρᾶς φρουρήσεως τῶν συνόρων, εἰσέβαλον ἐν ἔτει 782 εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ὑπὸ τὸν Ἄραον καὶ διαιρεθέντες εἰς πολλὰς μοῖρας προέβησαν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν ἰσχυροτέρων φρουρίων τῆς χώρας. Μία τῶν μοιρῶν τούτων ὀδηγουμένη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Ἄραον ἔφθασε μέχρι τῆς Χρυσουπόλεως ἀπέναντι τῆς βασιλευούσης, καταπτοήσασα τὴν Εἰρήνην καὶ τοὺς συμβούλους αὐτῆς.¹ Ὁ στρατηγὸς Λαχανοδράκων καίπερ διαθέτων λίαν ἀσθενεῖς δυνάμεις, ἀλλ' ὅμως ἀνέδειξε καὶ πάλιν τὰς μεγάλας αὐτοῦ στρατιωτικὰς ἀρετάς, διότι, εἰ καὶ δὲν ἠδυνήθη νὰ λύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Νακολείας,

¹ Θεοφάν. ἐκδ. de Boor I, 456.

κατώρθωσε νὰ καταλάβῃ τὰς κλεισωρείας τοῦ Ταύρου καὶ νὰ διακόψῃ τὰς συγκοινωνίας τοῦ Ἀραρὸν πρὸς τὴν Συρίαν. Ἡ τοιαύτη δὲ κεραυνοβόλος ἐνέργεια τοῦ Λαχανοδράκοντος θὰ ἔφευρεν εἰς δυσχερεστάτην θέσιν τὸν Ἀραρὸν καὶ ἴσως θὰ κατέληγεν εἰς πανωλεθρίαν τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ Ἀράβων, ἂν δὲν ἐβοήθει αὐτοὺς παραδόξως ἡ τύχη. Διότι ἀκριβῶς τότε εἰς τῶν ἀνωτάτων ἀρχηγῶν τοῦ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ στρατοῦ, ὁ στρατηγὸς τοῦ θέματος τῶν Βουκελλαρίων Τατζάτης, μὴ δυνάμενος ν' ἀνεχθῆ ἐπὶ πλέον τὸν ὑπὸ πάντων περιφρονούμενον εὐνοῦχον Σταυράκιον, εἰς ὃν ἡ Εἰρήνη παρέδωκε τὴν ἀνωτάτην ἀρχηγίαν τοῦ ἡρωϊκοῦ ἐκείνου στρατοῦ, ἠῦτομόλησε πρὸς τοὺς Ἀραβας¹.

Ἡ αὐτομολία τοῦ Τατζάτη ἐματαίωσε τὰ σχέδια τοῦ Λαχανοδράκοντος, διότι ἡ Εἰρήνη περίτρομος ἔσπευσε νὰ συνάψῃ συνθήκας ἐπονειδίστους πρὸς τὸν Ἀραρὸν, ὅπως ἀποχωρήσῃ ἐκ Μικρᾶς Ἀσίας, ἐπὶ πληρωμῇ ἑτησίου φόρου ἑβδομήκοντα χιλιάδων χρυσῶν νομισμάτων καὶ ἐπὶ τρία ἔτη καθ' ἃ θὰ διήρκουν αἱ συνθήκαι. Ἐπὶ πλέον ὁ Ἀραρὸν ἀπεχώρησε συναποκομίσας πᾶσαν τὴν κολοσσιαίαν λείαν². Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν οἱ καρποὶ τῆς ἐπικρατήσεως τῶν ἀντιμεταρρυθμιστῶν, οἵτινες δὲν ἐδίστασαν νὰ θυσιάσωσι τὰ ὑψίστα τοῦ κράτους συμφέροντα εἰς τὰ πάθη αὐτῶν καὶ τὴν φιλαρχίαν.

Ἄλλ' ἡ μερίς ἡ ἐμμένουσα πιστὴ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς Μεταρρυθμίσεως, εἰς ἣν ἀνῆκον πλὴν τῶν στρατιωτικῶν καὶ οἱ πλείστοι τῶν ἀνωτέρων πολιτικῶν ἀρχόντων καὶ λειτουργῶν τῆς Ἐκκλησίας, ἔδειξε διὰ τῆς ἀντιστάσεως αὐτῆς ὅτι δὲν ἦτο τόσον εὐκόλον νὰ ἐξουδετερωθῆ. Τοῦτο δὲ κατεδείχθη κατὰ τὴν γενομένην ἀπόπειραν ἐκκλησιαστικῆς συνόδου ἐν τῷ ναῶ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἐν ἔτει 786. Κατ' αὐτήν, οἱ πλείστοι τῶν συνελθόντων ἀρχιερέων ἀνέστησαν ἔρωμένως εἰς τὰς προσπαθείας τοῦ πατριάρχου Ταρασίου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν μερίδος, ὅπως μεταβάλωσι τὰ

¹ Θεοφάν. ἔκδ. de Boor I, 456.

² Θεοφάν. αὐτόθι.

θεσπισθέντα ὑπὸ τῆς Συνόδου τοῦ 754, ἔχοντες δὲ καὶ τὴν ἐπικουρίαν τῆς φρουρᾶς Κωνσταντινουπόλεως, ἤτις κατέλαβε τὰ πέρειξ τοῦ ναοῦ, ἔματαίωσαν τὴν ἀπόπειραν¹.

Ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Σταυράκιος κατανοήσαντες ὅτι, ἐνόσφ διετηρεῖτο ὁ ἀρχαῖος στρατός, πᾶσα μεταβολὴ καθίστατο ἀδύνατος, δὲν ἐδίστασαν νὰ προβῶσιν εἰς τὴν διάλυσιν τῶν παλαιστράτων Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄, οἵτινες τοςάκις ἔσωσαν τὴν αὐτοκρατορίαν ἀγωνιζόμενοι κατὰ Βουλγάρων καὶ Σαρακηνῶν. Ἡ διάλυσις τοῦ στρατοῦ ἤρξατο ἀπὸ τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ τῆς φρουρᾶς Κωνσταντινουπόλεως, οἵτινες περιελάμβανον τὰ ἄριστα καὶ μαχιμώτατα τῶν ταγμάτων, συγκείμενα ἔξ ἀνδρῶν στρατολογουμένων κυρίως ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὅπου τὸ πνεῦμα τῆς Μεταρρυθμίσεως διετηρεῖτο ἀκμαιότατον. Ἡ διάλυσις ἐπετεύχθη διὰ δόλου τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 786.

Ἄλλ' ἢ ἀντικατάστασις τῶν παλαιμάχων ταγμάτων διὰ νεοσυλλέκτων, στρατολογηθέντων ἐν τοῖς Εὐρωπαϊκοῖς θέμασι τοῦ κράτους, ἔμελλε νὰ ἔχη ὀλέθρια ἀποτελέσματα, διότι τὰ ἀπειροπόλεμα ἐκεῖνα στρατιωτικὰ σώματα ὀδηγούμενα ὑπὸ νέων στρατηγῶν μὴ ἔχόντων τὴν ἱκανότητα καὶ πείραν τῶν παλαιῶν συναγωνιστῶν Κωνσταντίνου τοῦ Ε΄, ἠττήθησαν πανταχοῦ ὅπου συνηντήθησαν πρὸς τοὺς πολεμίους. Ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἠττήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων ὀδηγούμενα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Διογένης, ἐν Θράκῃ ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ὀδηγούμενα ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Φιλητοῦ καὶ ἐν κάτω Ἰταλίᾳ ὑπὸ τῶν Φράγκων ὀδηγούμενα ὑπὸ τοῦ λογοθέτου τοῦ στρατιωτικοῦ Ἰωάννου².

Τὴν διάλυσιν τῶν παλαιστράτων ἐπηκολούθησεν ἐν ἔτει 787 ἢ ἐν Νικαίᾳ Ζ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, δι' ἧς ἐγένετο τὸ πρῶτον βῆμα πρὸς ἀνατροπὴν τῆς Μεταρρυθμίσεως. Εἰς τὴν ἀνατροπὴν ταύτην κυρίως ἀπέβλεπεν ὁ πανίσχυρος λογοθέτης τοῦ δρόμου Σταυράκιος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἐν ᾧ ἀντιθέτως οἱ μετριοπαθέστεροι, οἱ ἀκολουθοῦντες τὸν

¹ Θεοφάν. ἐκδ. de Boor I, 461.

² Θεοφάν. ἐκδ. de Boor I, 463.

πατριάρχην Ταράσιον, ἤρκοῦντο εἰς τὴν ἀναστήλωσιν τῶν εἰκόνων καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν μοναχῶν. Ἐντεῦθεν ἐπηκολούθησε δεινὴ μεταξὺ τῶν δύο μερίδων ἔρις, ἐξ ἧς ἐπωφελήθησαν οἱ ὑπέρμαχοι τῆς Μεταρρυθμίσεως. Πρῶτον δὲ μέτρον πρὸς ἐπικράτησιν ἐθεώρησαν οὗτοι τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ εἰκοσαετοῦς ἡδὴ Κωνσταντίνου τοῦ Ϛ' ὡς μόνου βασιλέως, νομίζοντες ὅτι, ἀπαλλασσόμενος οὗτος τῆς καταθλιπτικῆς κηδεμονίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, ἦτο εὐκολώτερον νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν κινδυνεύουσαν Μεταρρύθμισιν. Ἡ γενομένη ὅμως ἀπόπειρα πρὸς πραγματοποιήσιν τῶν σχεδίων τούτων ἀπέτυχε καὶ οἱ σχόντες τὴν πρωτοβουλίαν τοῦ πραξικοπήματος πολυειδῶς ἐτιμωρήθησαν ¹.

Ἡ Μεταρρύθμισις ὅμως κυρίως ἠρείδeto ἐπὶ τῶν θεματικῶν στρατιωτικῶν σωμάτων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, ὧν ἡ ἐξουδετέρωσις δὲν ἦτο εὐκόλος. Διότι, καίτοι ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Σταυράκιος διέλυσαν τοὺς παλαιστράτους τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς καὶ τῆς φρουρᾶς Κωνσταντινουπόλεως, καίτοι ἀφήρσαν πᾶσαν ἐξουσίαν ἀπὸ πάντας τοὺς στρατηγούς ὅσοι διετέλεσαν συνεργάται Κωνσταντίνου τοῦ Ε', ἐν οἷς ἐξεῖχεν ὁ γηραιὸς Μιχαὴλ Λαχανοδράκων, ἀλλ' ὅμως δὲν ἠδύναντο νὰ ἐπιβληθῶσιν εἰς τὰ ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ στρατιωτικὰ σώματα, ἅτινα εἰς τὴν πρώτην ἀπόπειραν ὅπως πείσωσιν αὐτὰ νὰ ὁμώσωσιν ὄρκον πίστεως πρὸς τὴν Εἰρήνην, ἐστασίασαν ἀναφανδόν. Ἀποδιώξαντα δὲ τοὺς στρατηγούς καὶ τοὺς ἄλλους ἀνωτέρους ἀξιωματικούς, οὓς ἐπέβαλον εἰς αὐτὰ ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Σταυράκιος, ἐτάχθησαν ὑπὸ τοὺς παλαιούς αὐτῶν ἀρχηγούς, ἀνακηρύξαντα μονοκράτορα Κωνσταντῖνον τὸν Ϛ'.

Ὁ Λαχανοδράκων ἀνέλαβε τὸ πρῶτον αὐτοῦ ἀξίωμα ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ, ὃ δὲ βασιλεύς, ὅστις προσῆλθεν εἰς τὸ ἐν Ἄτρῳα στρατόπεδον, ὅπου συνήχθησαν τὰ πλείονα τῶν στρατιωτικῶν σωμάτων διὰ νὰ ὁμώσωσιν ὄρκον πίστεως εἰς αὐτὸν καὶ νὰ ἀποκηρύξωσι τὴν Εἰρήνην, ἐτίμησε τὸν γηραιὸν πρόμαχον τοῦ κράτους διὰ τοῦ ἀξιώματος τοῦ *μαγίστρου*,

¹ Θεοφάν. ἐκδ. de Boor I, 464 κ. ἐξ.

τῶν πρώτων μελημάτων τῆς Ειρήνης ἦτο ἡ ἀνάκλησις ἐκ τῆς ἔξορίας τοῦ λογοθέτου Σταυρακίου καὶ τότε ἤρξατο σφοδρότερος ὁ ἀγὼν πρὸς ἐξουδετέρωσιν τῶν ὀπαδῶν τῆς Μεταρρυθμίσεως. Ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Σταυράκιος διαβλέποντες ὅτι τὸ πνεῦμα τῆς Μεταρρυθμίσεως ἤρξατο ἀναζωπυρούμενον καὶ ἐπεκτεινόμενον καὶ εἰς τὰ ἐν Εὐρώπῃ στρατολογούμενα στρατιωτικὰ σώματα, ἐπεδίωξαν νὰ ἐπιτύχωσιν ἐκ παντὸς τρόπου τὴν ἐξόντωσιν τῶν κορυφαίων στρατιωτικῶν ἀνδρῶν τῆς ἀντιπάλου μερίδος. Τὴν εὐκαιρίαν ταύτην παρέσχεν ἐπιδρομή, ἣν ἐπεχείρησεν ἐν ἔτει 792 ὁ ἡγεμὼν τῶν Βουλγάρων Κάρδαμος. Ὁ ἔσμος τῶν περὶ τὴν Εἰρήνην ῥαδιούργων, εἰς οὓς ἔδιδε πίστιν ὁ βασιλεὺς Κωνσταντῖνος, συνεβούλευσαν νὰ ἐπιχειρηθῇ ἑκστρατεία εἰς Βουλγαρίαν, βεβαιοῦντες ὅτι ἡ νίκη θὰ ἦτο ἀσφαλής. Εἰς τοῦτο δ' εἶχον συνεπικούρους διαφόρους ψευδοπροφητάς, οἵτινες προέλεγον τέλειον τῶν Βουλγάρων τὸν ὄλεθρον. Ὁ εὐπίστος καὶ ματαιόδοξος βασιλεὺς ἐνέπεσεν εἰς τὴν παγίδα καὶ ἐπεχείρησε τὴν ἑκστρατείαν ἐκείνην μετὰ μόνων τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπειθαρχήτων καὶ ἀπειροπολέμων ταγμάτων. Δυστυχῶς τὸν βασιλέα ἠκολούθησαν οἱ πλείονες τῶν ἐπιρρανεστέρων στρατηγῶν, ἐν οἷς ἔξειχεν ὁ γηραιὸς Μιχαὴλ Λαχανοδράκων, πάντες ἀνήκοντες εἰς τὴν μερίδα τῆς Μεταρρυθμίσεως καὶ ὧν κυρίως τὴν ἐξόντωσιν ἐπεδίωκον ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Σταυράκιος. Τὸ παράδοξον καὶ δυσεξήγητον ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ εἶναι ὅτι ὁ Λαχανοδράκων καὶ οἱ ἄλλοι παλαίμαχοι στρατηγοὶ δὲν ἀντέδρασαν κατὰ τῆς ὀλεθρίας ἐκστρατείας καὶ ἐδέχθησαν νὰ ἀχθῶσιν ὡς πρόβατα ἐπὶ σφαγῆν. Οἱ Βούλγαροι διατελοῦντες ἐν γνώσει, ὡς φαίνεται, τῆς ἀδυναμίας καὶ τοῦ ἀνοργανώτου τῶν κατ' αὐτῶν χωρῶντων βυζαντιακῶν ταγμάτων, ὠχυρώθησαν ἀσφαλῶς, ἀναμένοντες τὴν ἐπίθεσιν, ἣτις ἐκτελεσθεῖσα ἄνευ οὐδεμιᾶς τάξεως καὶ μεθόδου ἀπέτυχεν ὀλοσχερῶς, ἀποδεκατισθέντων τῶν ἐπιτεθέντων. Τότε δ' ἐπωφεληθέντες οἱ Βούλγαροι τὴν ἐπακολουθήσασαν σύγχυσιν καὶ ταραχὴν, ἐξῆλθον τῶν ὀχυρωμάτων καὶ συνεπλήρωσαν τὸν ὄλεθρον. Ἡ ἦττα ὑπῆρξε φοβερά. Ἐκεῖ ἔπεσεν ὁ γηραιὸς Μιχαὴλ Λαχανοδράκων, ὁ ἀρχηγὸς

τῆς αὐτοκρατορικῆς φρουρᾶς Στέφανος, οἱ στρατηγοὶ Βάρδας καὶ Νικίτας καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἀνώτεροι ἀξιωματικοί, ἅπαντες ἀνήκοντες εἰς τὴν ἔνδοξον στρατιωτικὴν σχολὴν ἦν ἐδημιούργησαν Λέων ὁ Γ' καὶ Κωνσταντῖνος ὁ Ε', κατελήφθη δ' ὑπὸ τῶν Βουλγάρων ἅπανα ἡ ἀποσκευὴ τοῦ στρατοῦ καὶ συνελήφθη μέγας ἀριθμὸς αἰχμαλώτων.¹

Ἡ ἴητα αὕτη ὑπῆρξε μία τῶν ὀλεθριωτέρων ὅσας ὑπέστη ποτὲ ὁ μεσαιωνικὸς Ἑλληνισμὸς, δεινὰ δὲ τὰ ἀποτελέσματα ἅτινα ἐπέφερεν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς αὐτοκρατορίας. Δι' αὐτῆς ἐγένοντο κύριοι τῆς καταστάσεως οἱ πολέμοι τῆς Μεταρρυθμίσεως, οἵτινες ἠδύναντο πλέον ἀκωλύτως νὰ ἐπιβληθῶσιν ἐπὶ τῆς ἀντιπάλου μερίδος. Ἐκτοτε ἡ Εἰρήνη καὶ ὁ Σταυράκιος δι' ἀπηνοῦς διώξεως κατώρθωσαν ν' ἀπαλλαγῶσι καὶ τῆς τελευταίας ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ Μικρᾷ Ἀσίᾳ ἀντιδράσεως.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἱστορικῆς ἀναδρομῆς ἐξάγεται πόσον πολύτιμον ἱστορικὸν μνημεῖον εἶναι ἡ ἐν τῷ Ἑθνικῷ Νομισματικῷ Μουσείῳ ἀποκειμένη σφραγὶς τοῦ στρατηγοῦ τῶν Θρακησίων Μιχαήλ, ἀνήκουσα εἰς ἓνα τῶν ἐπιφανεστάτων στρατιωτικῶν ἀνδρῶν τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ, ὅστις, ἀφοῦ ὑπῆρξεν εἰς τῶν κυριωτέρων συνεργατῶν Κωνσταντίνου τοῦ Ε' εἰς τὸ ἔργον τῆς Μεταρρυθμίσεως, ἀφοῦ ἠγωνίσθη λαμπρῶς εἰς τὰ πεδία τῶν μαχῶν, διὰ νὰ ἀποτρέψῃ τὸν ἐκ τοῦ Ἰσλάμ κίνδυνον, ἐπέπρωτο νὰ προσενεχθῆ ὡς ἱλαστήριον θῦμα, μετὰ τόσων ἄλλων ὁμοφρόνων, εἰς τὸ μῖσος καὶ τὸ πείσμα γυναικός, ἣτις δὲν ἐσεβάσθη οὐδένα, οὔτε θεῖον οὔτε ἀνθρώπινον, νόμον, διὰ νὰ κορέσῃ τὴν φιλαρχίαν αὐτῆς καὶ τὴν ματαιοδοξίαν.

ΚΩΝΣΤ. Μ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΟΠΟΥΛΟΣ

¹ Θεοφάν. ἐκδ. de Boor I, 468. — Παπαρηγοπούλου, Ἱστορία Ἑλλ. Ἐθν. τόμ. Γ' σελ. 579 ἐκδ. α'.